

*В. О. Шаповалов,
к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та прикладної економіки,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м.
Полтава*

АКЦІОНЕРНИЙ СЕКТОР ЯК СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ЦІЛІСНІСТЬ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

*V. O. Shapovalov,
PhD in Economics, associate professor of Department of Economics Theory and Applied Economy,
Higher Educational Establishment within Ukoopspilka «Poltava University of Economics and
Trade», Poltava, Ukraine*

THE EQUITY SECTOR AS THE SYSTEM-STRUCTURE INTEGRITY OF MARKET ECONOMY

У статті розкриваються сутнісні характеристики акціонерного сектора як системно-структурної цілісності сучасного ринкового господарства. В основу теоретичного аналізу суперечностей розвитку акціонерних відносин покладено методологію суспільного відтворення, яка ґрунтується на використанні принципів детермінізму, системності та абстрактно-логічного підходу. Показано, що генеза акціонерного сектора в системно-структурну цілісність зумовлена вирішенням ряду суперечностей, наукове пізнання яких дає можливість розкрити якісні та кількісні зміни у структурі, зв'язках і механізмі функціонування акціонерного сектора. Встановлено, що цілісність акціонерного сектора забезпечує відповідний механізм функціонування, який поєднує у собі ринкові та державні регулятори. Зроблено висновок, що подальший розвиток національної моделі акціонерних відносин можливий за рахунок впровадження дієвої політики, яка забезпечить перетворення акціонерного сектора у каталізатор економічного розвитку країни.

The article deals with the essence characteristics of the equity sector as the system-structure integrity of the modern market economy. Methodology of social reproduction which is grounded on the determinism principles using, system and abstract-logic approach is in the basis of the contradictions development analysis in the joint relations. The article shows that the genesis of the equity sector in the system-structure integrity is determined by solving a number of contradictions, their scientific perception will enable to disclose the qualitative and quantitative changes in the structure, connections and functional mechanism of the equity sector. We proved that the integrity of the equity sector provides corresponding functional mechanism which connects two state regulators in itself. There was made the conclusion that the further development of the national model for joint relations is possible due to the efficient policy, securing the equity sector transformation into the catalyst of economic development in Ukraine.

Ключові слова: *акціонерний сектор, акція, акціонерне товариство, капітал-власність, капітал-функція, дійсний капітал, фіктивний капітал.*

Key words: *equity sector, stock, joint-stock company, capital-assets, capital-function, actual capital, fictitious capital.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ринкове господарство розвинених країн світу демонструє, що вагомим чинником сталого економічного розвитку є акціонерний сектор та його складові компоненти. Водночас на сучасному етапі розбудови національної економіки однією з найактуальніших проблем є формування дієвих механізмів розвитку вітчизняного акціонерного сектора з метою перетворення його у каталізатор економічного зростання.

Акціонерні товариства відіграють важливу роль в економіці нашої країни. Але проблеми акціонерного сектору уже тривалий час залишаються тими ж. Основні труднощі, що постали перед вітчизняними акціонерними підприємствами на даний час, стосуються підвищення інвестиційної привабливості товариств, захисту прав інвесторів, розвитку ринку акцій тощо. Для вирішення цих питань потрібна взаємодія усіх суб'єктів акціонерних відносин – починаючи від акціонерів та закінчуючи державою.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Упродовж усієї еволюції ринкового господарства науковий інтерес до проблем акціонерного сектору залишався на високому рівні. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад дослідження різних аспектів функціонування акціонерного сектору здійснили представники різних шкіл, напрямів та течій економічної науки. Власне наукові напрацювання Т. Веблена, Дж. Гелбрейта, Р. Гільфердінга, Дж. М. Кейнса, Р. Коуза, К. Маркса, А. Маршалла, Й. Шумпетера і складають методологічну основу даної роботи. Водночас потрібно відмітити посилений інтерес до проблем акціонерного сектору і серед вітчизняних науковців, дослідження яких мають як теоретичний, так і практичний характер. Серед українських вчених, які внесли вагомий внесок у вирішення проблем функціонування вітчизняного акціонерного сектору, потрібно відмітити прізвища Лупенка Ю. О., Оліфіренко Л. Д., Радевої М. М., Сірка А. В., Супрун Н. А., Тараш Л. Д. Однак, попри значну кількість теоретичних розробок і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності акціонерного сектору України, проблеми його подальшого розвитку залишаються недостатньо розв'язаними. Власне це актуалізує необхідність подальших теоретико-методологічних розробок у цьому напрямі

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає у виявленні сутнісних характеристик акціонерного сектору на основі вивчення суперечностей його розвитку на основі методології суспільного відтворення з використанням принципів детермінізму та системності. Це дозволяє виокремити акціонерний сектор у системно-структурну цілісність сучасного ринкового господарства, виявити його місце і роль у суспільному виробництві та визначити напрями подальших наукових розробок.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Акціонерний сектор сучасного ринкового господарства являє собою складну системно-структурну цілісність з іманентними йому функціями. Для акціонерного сектору як системи характерні як загальносистемні, так і специфічні властивості. До загальних властивостей акціонерного сектору можна віднести цілісність, ієрархічність та інтегративність. Цілісність акціонерного сектору полягає у тому, що зміна структури, зв'язків або поведінки одного із його елементів здійснює вплив на інші, змінюючи при цьому систему в цілому. Правильним буде й інше: будь-які зміни у функціонуванні акціонерного сектору зумовлює трансформацію його структури, зв'язків та поведінки складових компонентів. Ієрархічність як загальносистемна властивість акціонерного сектору означає, що він, по-перше, складається з багаторівневих підсистем, по-друге, включається у систему більш високого рівня - національну економіку. Інтегративність свідчить про наявність таких властивостей акціонерного сектору, які не притаманні окремим його компонентам.

Розвинений акціонерний сектор сучасного ринкового господарства структурується за багатьма ознаками: способом створення акціонерних товариств; видами і характером господарської діяльності акціонерних компаній; структурою власності та концентрацією капіталу; розмірами підприємств тощо. Акціонерний сектор можна представити у вигляді акціонерних банків, страхових компаній, інвестиційних фондів та акціонерних товариств, які належать до промисловості (добувної та переробної), сільського господарства, будівництва та інших видів економічної діяльності. Різний характер акціонерних товариств обумовлюється як загальними умовами функціонування, так і специфічними – галузевими або територіальними.

Одним із аспектів вивчення процесу становлення акціонерного сектору у системно-структурну цілісність ринкового господарства є дослідження суперечностей, які визначають, по-перше, родові ознаки акціонерних відносин, а по-друге – закономірності розвитку акціонерного сектору. Водночас дослідження суперечностей акціонерного сектору можливе лише у тісному взаємозв'язку з тими умовами, в яких він функціонує. З огляду на це, виникає потреба у вивченні природи акціонерних відносин. Останні формуються за конкретними напрямками, кожен з яких відображає конкретну сферу їх виникнення чи дії. Виділення цих напрямків за різними ознаками дає можливість здійснити характеристику конкретних відносин, простежити їх причинні зв'язки, виражені в конкретних формах.

Як відмічає Лупенко Ю. О., «систему акціонерних відносин складають, з одного боку, їх суб'єкти (учасники), а з іншого – правові, організаційні та економічні аспекти цих суб'єктів...» [4, с.34]. Вважається, що основними учасниками акціонерних відносин, яких можна віднести до суб'єктів-елементів системи, є власники капіталу (акціонери-інвестори) та менеджери компанії. Ключова роль цих суб'єктів впливає з того, що перші здійснили безповоротні інвестиції, надавши компанії на найбільш вигідних умовах необхідний капітал, приймаючи на себе найбільші ризики. Від діяльності управлінського складу акціонерного товариства багато в чому залежить те, як цей капітал буде, в кінцевому рахунку, використаний, як буде відбуватись процес його зростання.

Існує й інший погляд щодо суб'єктів акціонерних відносин, який в літературі отримав назву «концепція співучасників (стейкхолдерів)» [8]. При цьому під співучасником розуміється суб'єкт, який сприяє зростанню активів товариства. Відносини між акціонерами та менеджментом в зазначеній концепції є лише частиною більш широких відносин корпорації з навколишнім інституційним середовищем, і згідно цієї моделі, акціонери зацікавлені у врахуванні інтересів інших учасників, у встановленні довгострокових відносин з ними.

Використання суб'єктного принципу дослідження хоча і є важливим в процесі аналізу, але недостатньо обґрунтованим, оскільки зазначені суб'єкти можуть виступати носіями не лише економічних, але й будь яких інших суспільних відносин, зокрема правових. Економічні (виробничі) відносини складають внутрішню структуру суспільства, зумовлюючи специфічні риси усіх інших суспільних відносин. Так, В. Гесць та А. Гриценко, характеризуючи співвідношення економічних і правових відносин, відмічають, що у фундаментальній структурі економіко-правових відносин економічні первинними щодо правових відносин, вони їх породжують і зумовлюють. В актуальній структурі правові відносини передують економічним, їх співвідношення є протилежним фундаментальній структурі [1].

Акціонерні відносини з правової точки зору – це суспільні відносини, які виникають на основі нормативно-правового поля країни, що регулює діяльність акціонерних товариств, поведінку акціонерів та пов'язаних з ними суб'єктів. Фактично юридична сутність акціонерних відносин полягає у сукупності прав та обов'язків учасників акціонерних утворень. Але для того, щоб розкрити економічний характер акціонерних відносин необхідно дотримуватися методології суспільного відтворення. Це означає, що акціонерні відносини є реальною формою економічних відносин, які виникають на кожній стадії суспільного виробництва. Ці відносини пов'язані із сферою функціонування акціонерного капіталу як організаційної форми капіталу, який в умовах розвинутого товарно-грошового виробництва є основним виробничим відношенням.

Акціонерний сектор, як і весь матеріальний світ, характеризується двома основними ознаками – часовою і просторовою. Перша з них відображається в процесах генезису. Друга – в структурі об'єкта. Це означає, що акціонерний сектор перебуває у стані генезису до тих пір, доки не сформувалися умови, які визначають можливість його відтворення. Тобто, акціонерний сектор перебуває у процесі свого становлення у системно-структурну цілісність. Відповідно він (акціонерний сектор) не може самостійно формувати умови власного функціонування. При досягненні межі, за якої даний об'єкт сам створює умови свого власного функціонування, процес його генезису завершується. Акціонерний сектор тепер функціонує як цілісна та ієрархічна система, що структурно сформувалася. Водночас, при дослідженні генезису акціонерних відносин кардинальне значення має методологічний принцип детермінізму, який виражає обумовленість одних матеріальних утворень, властивостей та станів іншими матеріальними утвореннями, властивостями та станами; залежність одних від інших. Об'єктивну основу принципу детермінізму складає загальність причинної обумовленості явищ, тому послідовна реалізація цього принципу у дослідженні акціонерного сектора потребує з'ясувати причини його виникнення, і вже з цього виводити та пояснювати притаманні йому властивості. Це означає необхідність виявити той генетичний причинно-наслідковий зв'язок, який саме і приводить до виникнення та становлення акціонерного сектора у системно-структурну цілісність.

Акціонерний сектор є об'єктивним результатом розвитку суспільного виробництва. Його формуванню сприяли ряд факторів, головними з яких стали усупільнення виробництва, суспільний поділ праці, ускладнення товарно-грошових відносин, розвиток продуктивних сил, науково-технічний прогрес, обмеженість індивідуальних капіталів в процесах нагромадження тощо. Вважається, що важливою обставиною і умовою становлення акціонерного сектора в ринкових системах стала необхідність об'єднання індивідуальних капіталів для здійснення масштабних інвестиційних проектів. Якщо з технічного боку машинне виробництво визначило матеріальну основу стійкого розвитку ринкового капіталістичного господарства, то акціонерний сектор став адекватною формою подібного розвитку, визначивши при цьому і організаційно-правові форми підприємництва, і роль акціонерних товариств в економіці та суспільстві. В країнах, де історія акціонерних відносин налічує декілька сотень років, акціонерні товариства стали своєрідним каталізатором і основою для розвитку різних галузей економіки, що визначають її інфраструктуру і потенціал подальшого розвитку. Це «...майже бездоганна форма руху (розв'язання) суперечностей приватного господарювання – між зростаючою потребою у збільшенні функціонуючого капіталу та обмеженістю індивідуальних капіталів, між участю у бізнесі та мірою ризику, чи особистою відповідальністю» [7].

Акціонерний сектор є об'єктивним результатом розвитку суспільного виробництва. Його функціонування представляє собою економічну форму руху, що відображається в закономірностях, які обумовлюють усталеність підсистем акціонерного сектора та їхніх елементів. Економічна форма руху передбачає наявність трьох груп процесів: процеси, що виступають основою існування об'єкта; процеси взаємодії всередині певного об'єкта; процеси, внаслідок яких виникають нові структури. Власне ці процеси відображають генезис акціонерного сектора в системно-структурну цілісність сучасної ринкової економіки, в ході яких розгортаються та вирішуються суперечності акціонерних відносин. Наукове пізнання цих суперечностей дає можливість не лише розкрити визначальні риси акціонерного сектора, але й передбачити та більш повно дослідити закономірності його функціонування та розвитку (рис. 1).

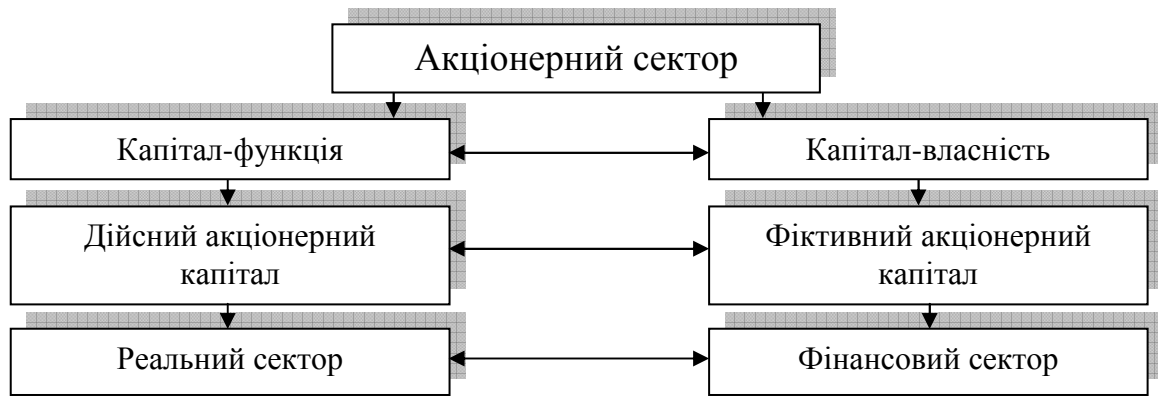

Рис. 1. Суперечності акціонерного сектора

Вихідним пунктом дослідження суперечностей акціонерного сектора є протиріччя капіталу-власності та капіталу-функції. Зміст капіталу-функції власне і полягає у продуктивному використанні економічних ресурсів, у створенні нової вартості. Функціональні можливості капіталу проявляються у його здатності забезпечувати процес суспільного відтворення, у його спроможності забезпечувати ефективне функціонування національної економіки, у можливостях компанії розширюватися та розвиватися. В той же час капітал-власність персоніфікує економічну структуру суспільства, виокремлює власників капіталу і тих, хто обслуговує його функціонування. Капітал, надаючи певні переваги і можливості для одних, створює соціальну нерівність в суспільстві і проблемність для інших. До певного моменту і капітал-власність, і капітал-функція співіснують разом. Але їх роз'єднання стало об'єктивною необхідністю для зняття обмежень руху капіталу загалом, як самозростаючої вартості. Змістовність капіталу і полягає у тому, що він намагається знайти ніші найбільш ефективного застосування, проникнути у найприбутковіші сфери економічної діяльності.

Власне роз'єднання капіталу на власність та функцію дозволяє вирішувати ряд проблем, які не можуть бути вирішені в межах такої єдності. Зокрема, розмежування капіталу на ці дві форми сприяє зростанню мобільності інвестиційних ресурсів, ефективнішому використанню капітальних активів, полегшує процеси інтеграції або навпаки дезінтеграції господарських структур. Найбільш яскраво зазначене проявляється в процесі функціонування акціонерних товариств. Водночас, опосередкування суперечності капіталу-власності та капіталу-функції в межах акціонерного сектора відбувається в процесі емісії цінних паперів – акцій. Вона одночасно є інструментом залучення інвестицій та інструментом розподілу власності. Емісійний механізм забезпечує передумови господарської діяльності акціонерних товариств, а разом з тим і основу для реалізації економічних інтересів власників цінних паперів.

На рівні сутності вихідна суперечність розгортається у суперечність між дійсним (реальним) капіталом, втіленого у факторах виробництва, і фіктивним, представленого цінними паперами. Процес руху дійсного капіталу зустрічається із обмеженнями, які зумовлені натурально-речовими, просторово-часовими та кількісно-якісними параметрами акціонерного капіталу. Дійсний капітал послідовно набуває та скидає ті функціональні форми (грошова, продуктивна, товарна), які зумовлені процесом відтворення. Кожна із них об'єктивно необхідна для функціонування акціонерного товариства у певній сфері економіки. Але вище зазначені обмеження суттєво ускладнюють мобільність дійсного капіталу, особливо в процесах його переливу між різними галузями, секторами та країнами.

Рух фіктивного капіталу пов'язаний з процесами розподілу і перерозподілу акціонерної власності та контролю, прибутків та ризику. Його роль полягає у виконанні на ринку цінних паперів представницької функції дійсного капіталу. У цій формі капітал як виробниче відношення переходить в принципово нове становище, демонструючи множини нових особливостей прояву власних сутнісних характеристик. Фіктивний капітал – це капітал, який не має внутрішньої самостійної вартості. Це – капітал-товар, споживча вартість якого полягає у здатності приносити цілком реальний грошовий доход. Відтак величина вартості такого капіталу визначається шляхом ймовірнісної, прогнозованої оцінки дисконтованих потоків майбутніх доходів від функціонування дійсного капіталу, що складає основу курсоутворення відповідних титулів власності на ринку цінних паперів. Свого найвищого розвитку фіктивний капітал досягає у формі акцій і протистоїть дійсному капіталу акціонерного товариства. Водночас не слід буквально розуміти термін «фіктивний», оскільки це призводить до розуміння його як неіснуючого, вигаданого. Акції, які є титулами власності, реально здійснюють свій рух на фондових ринках, опосередковуючи рух дійсного капіталу. Саме ця титульна форма капіталу є своєрідним фінансовим еквівалентом реального капіталу, втіленого в активах акціонерних товариств. «Рух титулів надає можливість здійснювати трансакції з капіталом-функцією без його фізичної наявності на фінансовому ринку, без зупинки його продуктивного функціонування» [2]. Саме в такому розумінні фіктивний капітал є закономірною та об'єктивною формою капіталу взагалі, невід'ємною частиною сучасних ринкових відносин. Якщо раніше атрибутом капіталу було його продуктивне використання, то у сучасних умовах домінують стали фінансові трансакції, які визначають характер всього суспільного виробництва.

Вище зазначене особливо актуальним є для функціонування акціонерного сектора в сучасному ринковому господарстві. Підхід до аналізу акціонерного сектора з позицій суперечності фіктивного і дійсного капіталу дає можливість обґрунтувати стратегії управління фінансовими потоками. Додаткові емісії акцій, придбання акціонерним товариством інвестиційних товарів, розширення, оновлення або диверсифікація складу

акціонерів, об'єднання та поглинання компаній, утворення інтегрованих корпоративних структур – усе це є способом як одночасного вирішення, так і породження нових суперечностей у розвитку акціонерного сектора. Ефективна взаємодія дійсного і фіктивного капіталу залежить та визначається фінансовими індексами, рейтингами корпоративного управління, рівнем капіталізації компаній та іншими інформаційними потоками. Різкі коливання, уповільнення або прискорення операцій на фінансових ринках мають суттєвий вплив на функціонування усєї ринкової системи. Фіктивний капітал не лише віддзеркалює сукупну ринкову вартість акцій, але й стає інтегральним показником фінансової стійкості акціонерних підприємств, її прибутковості та ділової репутації.

Третій рівень суперечностей акціонерних відносин представляє собою суперечність між реальним та фінансовим сектором економіки. Реальний і фінансовий сектори сучасної ринкової економіки є складними багатофункціональними підсистемами з певною структурою, суб'єктами, ресурсами та власними економічними інтересами. Зв'язки та механізми, які опосередковують функціонування реального сектора та фінансового сектора, очевидні: вони забезпечують існування і підтримку зв'язків «виробник-споживач», «заощадження-інвестиції», тобто забезпечують замкнутість і безперервність відтворювального процесу в реальному секторі. Взаємодія реального і фінансового секторів економіки представляє собою систему багатосторонніх економічних відносин між суб'єктами цих підсистем, пов'язаних з розподілом та використанням грошових капіталів та наданням фінансово-кредитних послуг.

В науковій літературі щодо вектору зв'язку між реальним і фінансовим секторами економіки існує декілька головних підходів. Вважається, що фінансовий сектор є лише посередником у залученні інвестиційних ресурсів для потреб реального сектора. Фінансова система лише обслуговує потреби економіки в таких послугах, а тому рівень фінансового розвитку залежить від тих змін, які відбуваються у реальному виробництві. Водночас розвиток фінансового сектора є своєрідним інноваційним механізмом, що підвищує ефективність функціонування усєї економіки в цілому. За рахунок більш ефективного перерозподілу заощаджень у інвестиції фінансові ринки створюють передумови до економічного зростання. Навпаки, відсутність вільного доступу до джерел фінансових ресурсів створює перешкоди на шляху до сталого економічного розвитку. Таким чином, фінансовий сектор завдяки своїй перерозподільній функції здатен направляти ресурси у сфери найбільш ефективного їх застосування.

Разом із тим у сучасних дослідженнях все більша увага акцентується на феномені «розриву» фінансового і реального секторів, що означає набуття фінансовим сектором ознак самодостатності та спекулятивності [3]. Тобто, відбувається зміщення функціональної спрямованості фінансового ринку від обслуговування реального виробництва в самостійну сферу нарощування непродуктивного капіталу. В результаті домінування фінансових операцій відбувається зниження ефективності реального виробництва, а фінансовий сектор перетворюється в самостійну сферу відтворення. Кон'юнктура фінансових ринків не відображає в повній мірі стан та ефективність відтворювальних процесів реального сектора. Диспропорції у залученні ресурсів, спотворена система цін на фінансові активи та послуги посилюють ризики і нестабільність фінансової системи, що зумовлює зростання невизначеності функціонування національної економіки в цілому.

Підсумовуючи цей рівень суперечностей акціонерного сектора, потрібно відмітити наступне. Розвиток ринку цінних паперів та поява нових фінансових посередників дійсно створюють додаткові можливості для залучення вільних грошових коштів та здійснення інвестиційних проектів у реальному секторі економіки, але водночас відволікають ці кошти у спекулятивний обіг.). В тій мірі, в якій спекулятивний сегмент ринку домінує над іншими компонентами, критерії ефективності реального сектора заміщуються відповідними критеріями фінансового. Таким чином вирішення суперечності фінансового і реального секторів економіки зводиться не до того, яким чином швидко збагатитись на операціях з цінними паперами, а до того, як мобілізовані фондовим ринком ресурси спрямувати на потреби реального виробництва.

Виокремлення трьох рівнів суперечностей акціонерного сектора свідчить про те, що він консолідує у собі сукупність економічних відносин, що проявляються у різних зовнішніх формах. Власне комплексне дослідження цих відносин і необхідне для повноцінного сприйняття акціонерного сектора як системно-структурної цілісності. В розвиненому товарно-грошовому ринковому господарстві акціонерний сектор є повноцінним сектором національної економіки і являє собою ту сферу суспільного виробництва, в якій відбувається діяльність акціонерних товариств, здійснюється випуск і обіг акцій, забезпечується економічна реалізація акціонерної власності, створюються умови для функціонування акціонерного капіталу. Поглиблений аналіз акціонерного сектора на основі розмежування його внутрішніх суперечностей дає можливість встановити його місце та соціально-економічне значення в структурі національної економіки.

За своєю структурою акціонерний сектор складається зі значної кількості елементів та компонентів, що об'єднуються у відповідні підсистеми. Їх взаємодія та ефективне функціонування забезпечується дією певних механізмів, які власне забезпечують цілісність акціонерного сектора, стимулюють його розвиток та нейтралізують вплив негативних чинників. Цей механізм органічно поєднує ринкові та державні форми регулювання та саморегулювання, які в такому поєднанні утворюють цілісну сукупність економіко-інституційних компонентів регулюючої дії на усїх рівнях акціонерного сектора. Саме тому дослідження механізму функціонування акціонерного сектора дає можливість не лише визначити рівень впорядкованості елементів системи акціонерних відносин, підвищити їх динамічність і еластичність, але й скоординувати їх розвиток з урахуванням об'єктивних економічних законів.

Розмежування двох діалектично протилежних регуляторів сучасної ринкової економіки (об'єктивних економічних законів та суб'єктивної діяльності економічних агентів) дає можливість виокремити у структурі механізму акціонерного сектора два функціональних компоненти: економічний та інституційний механізм.

Економічна складова пов'язана в першу чергу з функціонуванням ринку акцій і ґрунтується на суто ринкових засадах. Ринок акцій є об'єктивним економічним механізмом, за допомогою якого забезпечується внутрішня та функціональна цілісність акціонерного сектора та ринкової системи відносин. Завдяки йому відбувається мобілізація і трансформація заощаджень в інвестиції, їх розподіл між галузями економіки і окремими підприємствами, перерозподіл прав власності на капітал, інформування про економічний стан економіки країни. Інституційний механізм – забезпечує створення, існування та дотримання норм і правил взаємодії різних суб'єктів акціонерних відносин з метою реалізації їх економічних можливостей і стабілізації внутрішнього середовища акціонерного сектора.

Держава відіграє активну роль у забезпеченні ефективного дієвого механізму координації і як безпосередній учасник акціонерних відносин, і як зовнішній регулятор через відповідну державну політику у сфері акціонерних відносин, а саме: забезпечує баланс інтересів суб'єктів акціонерних відносин; створює умови досягнення економічної безпеки акціонерного сектора; забезпечує умови ефективного функціонування акціонерного капіталу. В сучасному ринковому господарстві неможливо забезпечити ефективне функціонування підприємств акціонерного сектора у відриві від правового, адміністративного, організаційного регулювання з боку держави. Тенденція до посилення державного регулювання через систему національних інституцій, а також із застосуванням міжнародних, навіть глобальних регуляторів, виступає безумовною ознакою сучасного соціально-економічного розвитку.

У сучасній світовій практиці склались різні національні моделі функціонування акціонерного сектора. Їх відмінність полягає в тому, яку роль відіграє той чи інший інститут як акціонер; якою є структура акціонерного капіталу; яким є і чим визначається контроль за діяльністю акціонерного товариства; з яких джерел залучаються інвестиційні ресурси; якою є система державного регулювання економіки. Дія цих факторів, їх значення та співвідношення у кожній країні проявляються з певними особливостями, жодна з моделей не має абсолютних переваг у порівнянні з іншими. А відповідно і не є універсальною для окремих національних економік.

ВИСНОВКИ

Усе вище сказане є особливо актуальним для вирішення практичних проблем функціонування акціонерного сектора національної економіки України. Його формування відбувалося у досить складних і суперечливих умовах. Поява акціонерних товариств в Україні була зумовлена не лише потребою у значних інвестиційних ресурсах, але й побудовою нової моделі національної економіки, трансформацією командно-адміністративної економічної системи у ринкову. Але проблеми вітчизняного акціонерного сектора уже тривалий час залишаються тими ж самими. Домінування неорганізованого ринку, переважання спекулятивного ринку над інвестиційним, значна концентрація фондового ринку, низька ліквідність акцій, неефективна структура власності, високі інвестиційні ризики, недооцінка багатьох акціонерних товариств, переважання зовнішніх інвесторів, недосконала нормативно-правова база, значна кількість корпоративних конфліктів, недовіра фінансового посередництва, недостатня фінансова грамотність населення та багато інших – усе це ознаки національної моделі акціонерного сектора, які не відверто не сприяють реалізації його потенціалу у забезпеченні сталого економічного розвитку. В сукупності з неефективною економічною політикою держави, недосконалістю системи державного регулювання національної економіки, непослідовністю і нескоординованістю дій окремих державних регуляторів проблема ще більше загострюється.

Власне підвищення стійкості акціонерного сектора національної економіки України до зовнішніх і внутрішніх загроз, забезпечення його ефективного функціонування, створення умов для економічної реалізації акціонерної власності, тобто перетворення його у дійсну системно-структурну цілісність, необхідно впровадити дієву державну політику у цій сфері економічних відносин, яка базується на чітких цілях і завданнях, враховує необхідність ліквідації проблемних явищ і унеможливує їх повторення в майбутньому. Нова модель державної політики із розвитку акціонерного сектора України має бути спрямована на підвищення конкурентоспроможності й ефективності акціонерного сектора, здатного мобілізувати, перерозподіляти та надавати економіці необхідні інвестиційні ресурси, забезпечувати на цій основі процеси розширеного відтворення суспільного виробництва та сприяти сталому економічному розвитку національного господарства.

Література.

1. Геєць В. Економічні засади правового регулювання господарських відносин / В. Геєць, А. Грищенко // Економіка України. – 2008. – № 5. – С. 4-18.
2. Ермолаев К. Н. Сущность фиктивного капитала / К.Н. Ермолаев // Вестник Самарского муниципального института управления. – 2011. – №1. – С. 15-22.
3. Левина И. О двойственной природе финансового сектора / И. Левина // Вестник Московского университета. Серия 6. Экономика. – 2007. – № 2. – С. 54-69.
4. Лупенко Ю. О. Акціонерні товариства в АПК / Лупенко Ю. О. – К.: Вид-во Ін-т аграр. економіки, 1997. – 185 с.
5. Оліфіренко Л. Д. Державне регулювання розвитку корпоративних структур: інституціональний аспект : монографія / Л. Д. Оліфіренко. - Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. - 356 с.
6. Радева М. М. Розвиток корпоративних підприємств в Україні: інституціональний підхід : монографія / М. М. Радева. – Запоріжжя : [КПУ], 2010. - 335 с.
7. Сірко А. В. Корпоративні відносини в перехідній економіці: проблеми теорії і практики / А. В. Сірко. - К. : Імекс, 2004. - 414 с.
8. Супрун Н.А. Еволюція вітчизняної моделі корпоративного управління: Монографія / Н.А. Супрун.

– К.: КНЕУ, 2009. – 270 с.

9. Тараш Л. И. Управление акционерной собственностью: методологический подход / Л. И. Тараш. – Донецк : Ин-т экономики пром-ти НАНУ, 2008. – 440 с.

References.

1. Heiets, V. and Hrytsenko, A. (2008), “The economic principles of legal regulation of economic relations”, *Economy of Ukraine*, vol. 5, pp. 4-18.

2. Ermolaev, K. N. (2011), “Essence of the Fictitious Capital”, *Vesnik Samarskogo municipalnogo instituta upravlenija*, vol. 1, pp. 15-22.

3. Levina, I. G. (2007), “On ambivalent Nature of financial Sector”, *Vestnik Moskovskogo universiteta. Serija 6. Jekonomika*, vol. 2, pp. 54-69.

4. Lupenko, Yu. O. (1997), *Aksionerni tovarystva v APK* [Joint-stock Companies in Agriculture], Vyd-vo In-t ahrar. Ekonomiky, Kyiv, Ukraine.

5. Olifirenko, L. D. (2013), *Derzhavne rehuliuвання розвитку korporatyvnykh struktur: instytutsionalnyj aspekt* [State regulation of development of corporate structures : institutional aspect], Aspekt-Polihraf, Nizhyn, Ukraine.

6. Radieva, M. M. (2010), *Rozvytok korporatyvnykh pidpriemstv v Ukraini: instytutsionalnyj pidkhid* : [Development of corporate enterprises in Ukraine : institutional approach], KPU, Zaporizhzhia, Ukraine.

7. Sirko, A. V. (2004), *Korporatyvni vidnosyny v perekhidnij ekonomitsi: problemy teorii i praktyky* [Corporate relations in a transition economy: theory and practice], Imeks, Kyiv, Ukraine.

8. Suprun, N. A. (2009), *Evoliutsiia vitchyznianoj modeli korporatyvnoho upravlinnia: Monohrafiia* [The evolution of the national model of corporate governance], KNEU, Kyiv, Ukraine.

9. Tarash, L. I. (2008), *Upravlenie akcionernoj sobstvennost'ju: metodologicheskij podhod* [Management Stock Ownership: methodological approach], In-t jekonomiki prom-ti NANU, Donetsk, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2015 р.